

mus confirmare illum sensum parabolæ, non impugnant sensum causalem aliorum verborum Christi, quem nos defendimus; nihilominus tamen, quia alterum parabolæ sensum probabilem valde reputamus, ad illas respondemus. Et ad Patres imprimis dicimus verba parabolæ a Christo inducte indifferentia esse, et posse tam de amore antecedente quam de consequente ad remissionem intelligi, et ideo potuisse Patres nunc uno modo, nunc alio illis verbis uti; nam fortasse Christus utrumque comprehendit, quia utrumque intentioni suea poterat deservire. Fateor ergo Augustinum, in quæstione quam in illo sermone movet, usum esse probabili sensu parabolæ de amore gratitudinis, quia ille erat accommodatus tali quæstioni et doctrine quam occasione illius dare intendebat, non tamen propterea alium sensum excludit. Verba autem Chrysostomi magis indifferentia sunt, sic enim ait: *Propterea magis debes humiliari, quod pluribus donis prædictis es. Cui namque plus dimissum est, plus diligit;* unde concludit: *Igitur oportet et humiliari quod alios prætergressus in te Deus inclinavit,* utique dando remissionem peccatorum, et amorem quo remittantur. Quamvis magis insinuet amorem gratum propter peccata remissa ad humilitatem animi pertinere, vel e converso humilitatem esse judicium grati animi. Gregorius autem nihil de sensu parabolæ in illo loco disputatione, et verba Christi: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum,* aperte intelligit in proprio causal sensu. Postea vero solum ait modum illius remissionis colligi ex actionibus Magdalena, quia ex illis cognoscitur quantum Christum amaverit, sicut ipse etiam Christus declaravit. Neque particula etiam habet aliam vim nisi conjunctivam et quasi copulativam, nec video fundamentum ad mysterium aliud in particula illa cogitandum. Ambrosius denique licet parabolam amori gratitudinis accommodare videatur, nihilominus in sensu proprio et causal alia Christi verba intelligit.

16. *Solvitur prima pars tertiae objectionis.* — *Altera dilutio.* — Tertia objectio tres habet partes: prima est, quia ex multitudine peccatorum remissorum non colligitur multis amor, quia minimus amor super omnia sufficit quamcumque multitudinem peccatorum delere. Respondemus primo: licet per se non requiratur magnus vel minor amor super omnia, ad plura vel pauciora peccata dimittenda, tamen ex accidenti, quia multa peccata, praesertim

in veterata, multum resistunt, necessarius sollet esse magnus amoris impetus, qui simul ab omnibus illis voluntatem avertat, et, illorum impedimentis non obstantibus, efficaciter voluntatem in Deum ex puro amore convertat. Secundo, dico duplicem esse peccatorum remissionem, unam quoad solam culpam, et de hac verum est quod assumitur; altera vero est remissio plena et perfecta, quæ ab omni reatu culpæ et pœnæ hominem liberat, et hæc, si per unum actum conversionis et amoris sit, signum est magni amoris; et si multa sint peccata, multum amorem indicat, eritque major, si non solum omnem culpam et rigorosam pœnam, sed etiam omnia obstacula divinae familiaritatis et specialis protectionis, quæ peccata induxerant, sua efficacitate auferat. Talis autem fuit amor a Magdalena conceptus, non solum paulatim et successu temporis, sed etiam subito; et talis etiam fuit remissio facta Magdalena, quia dilexit multum. Unde D. Thomas, 3 part., quæst. 86, art. 5, ad 1, cum dixisset quod *Deus quandoque tanta commotione convertit cor hominis, ut subito consequatur perfecte sanitatem spiritualem, non solum remissa culpa, sed etiam sublati peccati reliquias, subjungit, ut patet de Magdalena,* Luc. 7. Quare dubitandum non est quin peccata Magdalena essent remissa priusquam ad domum Pharisæi perveniret, nimirum, ab eo punto quo vehementer dilexit, et interius doluit, et ad illum accedere decrevit. Quia vero remissionem sibi factam ignorabat, multo verisimilius est accessisse ad Christum, non tam gratitudinis affectu propter remissa peccata, quam desiderio consequendi remissionem perfectam peccatorum, ut Augustinus, Gregorius, et alii Patres communiter interpretantur; Augustinus enim supra ait: *Cur enim omnia illa fecit, nisi ut sibi dimitterentur peccata?* Et similia sumuntur ex Ambrosio, Gregorio, et Bernardo, ut Stapleton. supra notat. Quamvis fieri etiam potuerit ut etiam ex affectu gratitudinis propter vocationem, et affectum fidei et amoris quem erga Christum in se sentiebat, ad ipsum ierit; unde etiam in fervore amoris in discursu temporis et actibus pœnitentiæ crevisse, et plenioram remissionem, si fortasse in primo momento quoad omnes peccatorum reliquias data non fuit, obtinuisse. Loquendo ergo de tali remissione, et cum talibus circumstantiis, verissime dixit Christus, cui multum remittitur, multum diligere.

17. *Secunda pars respondetur.* — *In forma*

solutio applicatur. — Simili modo respondentum est ad secundam partem illius objectonis, quæ sumpta est ex verbis illis: *Cui minus remissum est, minus diligit.* Ubi imprimis advertendum est locutiones illas: *Cui plus dimittitur, plus diligit; cui vero minus dimittitur, minus diligit,* in sensu potentiali potius quam actuali (*ut sic dicam*) accipiendas esse, ut perpetuam habeant veritatem. Quod non minus in amore gratitudinis quam in amore antecedente remissionem debiti accipendum est; non enim semper cui minus debitum remissum est minus diligit, sed saepe magis gratum et benevolum se ostendit; et e converso. Et ratio est clara, quia pendet hoc ex libertate operantium, et ex aliis causis quæ possunt magis excitare voluntatem ad amorem, etiam si motivum remissionis debiti minus sit. Igitur illa verba non tam significant quod fit quam quod fieri debet, vel quod ex vi talis causæ fit. Et ita cui minus remittitur, quantum est ex vi illius motivi, minus cogitur diligere, seu minus inducitur aut obligatur, quamvis aliunde augeri possit vel etiam debeat amor, ut Augustinus in dicta homil. 23 consideravit. Idemque erit etiamsi de amore antecedente verba illa parabolæ intelligentur; nam major amor creditori exhibitus de se inducit ad majus debitum remittendum; saepe autem fieri potest ut in re non fiat major remissio magis diligenti, vel quia de facto non habet majus debitum, vel quia creditor pro sua libertate non vult illud totum remittere. Hoc autem posterius habet locum in hominibus, non autem in remissione peccatorum, de qua Deus jam certam legem statuit, quam non immutat. Hinc ergo facilis est responsio ad objectionem: nam quod aliquis per maiorem dilectionem minorem remissionem consequatur, quia non plus debet, per accidens est, unde veritati sermonis Christi in sensu explicato nihil obstat, et in amore gratitudinis idem inveniri potest, ut explicavi.

18. *Tertia pars objectionis dissolvitur.* — Ad tertiam partem objectionis, concedo non fuisse primarium Christi institutum docere Pharisæum an remitterentur peccata per amorem, nihilominus tamen discursu ipso et rerum consecutione quasi id asseruisse. Nam quia Pharisæus mulierem contemnebat ut peccatricem, et Christum accusabat quod illam se tangere permetteret, principaliter voluit ostendere illam fuisse eo tempore a peccatis immunem; ad hoc autem comprobandum, ostendit illam multum dilexisse, et inde

UTRUM ACTUS QUI EST ULTIMA DISPOSITIO AD GRATIAM HABITUALEM SIT EFFECTUS EJUSDEM GRATIÆ, AB ALIO, SCILICET, HABITU INFUSO ELICITUS, ET AFFIRMANS SENTENTIA PROPOSITIONE.

1. *Hujus capituli necessitas.* — *Non est sermo de remotis dispositionibus.* — *Non agitur de actu qui non est dispositio.* — Hoc punctum necessarium esse duximus, tum ad præcedentis capituli resolutionem tuendam, tum ad complementum doctrinæ de causis ad justificationem concurrentibus, tum etiam ad multa quæ infra de merito tractanda sunt, et ideo diligenter examinandum est. Non habet autem locum haec quæstio in dispositionibus

remotis; nam cum hæ tempore præcedant, certum est non posse ab habitibus elici; a quo autem principio effective manent, in lib. 6 declaratum est. Intelligendum autem hoc est de dispositione remota vel proxima respective, in ordine ad formam respectu cuius talis nuncupatur. Potest enim idem actus esse dispositio remota ad gratiam, et proxima ad aliquem habitum gratie; ut, actus fidei, per se spectatus solitarie, est dispositio remota vel dimidiata ad gratiam, ut in sequentibus dicemus; si vero sit primus actus fidei, erit dispositio proxima ad habitum fidei; et idem est cum proportione de actu spei; in his ergo habebit locum quæstio præsens respectu habitus, ad quem unusquisque actus disponit, non vero respectu sacerdotalis gratie, ut declaratum est. Deinde non habet locum quæstio in primo actu, qui non sit dispositio præparans nec causa habitus. Nam de illo per se notum est posse fieri ab habitu, sive habitus tempore præcedat, ut in parvulo baptizato, cum ad usum rationis pervenit; sive simul incipiat, ut in anima Christi Domini contigit. Et ratio est clara, quia hæc actio in instanti perficitur, et ideo potest fieri ab habitu, cum primum est vel operari incipit, si alioqui non supponitur ut causa habitus, saltem dispositiva. Tota ergo difficultas est de primo actu disponente ad habitum.

2. *Opinio prima affirmans.* — Et ita est in hoc puncto prima sententia affirmans hos actus primos, proxime disponentes ad habitus, effective prodire et elici ab illis. Hæc est communior sententia inter Thomistas 1. 2, quæst. 113, art. 6 et 8, præsertim Conradi, Cajetani, et Medinae (Ferr., 3 cont. gent., c. 153, num. 12, non affirmat tamen definite, sed problematice loquitur, et æque potest pro utraque parte citari, et in num. 4, potius favet alteri sententiae); Soto, lib. 2 de Natur. et Grat., cap. 48, et in 4, d. 14, quæst. 2, art. 6, d. 16, quæst. 2, art. 1, d. 17, quæst. 2, art. 5; Cano, Relect. de Poenit., p. 1, § Ad secundum. Citari etiam solet Sylvest., in Rosa aurea, tractat. 3, quæst. 69 in Dominic. 24; sed ibi transcribit tantum articulum D. Thomæ, non tamen illum explicat. Vide etiam Franciscum a Christo in 3, dist. 23, quæst. 13. Et ex modernis secuti sunt eamdem sententiam Valentia, 2 tomo, disp. 8, quæst. 3, punct. 4, et quæst. 5, punct. 4, § quarto; Vazquez 1. 2, disp. 211, per totam. Ex antiquis vero tribuitur hæc sententia Alberto

Magni, in 4, distinct. 17, art. 44. Sed, licet dicat, in quadam consideratione infusionem gratie esse primam in ordine eorum quæ in justificatione impii simul tempore fiunt, tamen nec declarat qualis sit illa gratie infusionis, neque in quo genere causæ sit prior, et indicat esse priorem in genere causæ finalis, nam illam exprimit, et non efficientem. Allegatur etiam Paludanus eadem distinctione 17, quæstione prima, articulo primo. Sed ibi numero 4 favet contrariae sententiae; in numero vero duodecimo, solum conditionaliter loquitur, dicens quod, si contritio a gratia elicetur, nunquam potest intelligi informis; postea vero similiter dicit sub conditione contraria posse prius esse informem, et postea formata. Denique tribuitur Majori, in 3, d. 48, quæst. 2, ante medium, et Henrico, quodlibet. 1, quæst. 32, circa finem.

3. *Suadetur Scriptura.* — Ad suadendam hanc sententiam inducuntur imprimis quædam Scripturæ testimonia, ut est illud, 4 Joan. 4: *Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos.* Diligit autem nos Deus infundendo nobis habitualem gratiam; ergo prius saltem natura infunditur nobis hæc gratia, quam Deum diligamus; ergo est principium efficientis in nobis amorem Dei. Item illud ad Galatas 5: *In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per charitatem operatur;* dilectio autem qua disponimur ad gratiam multum valet; ergo illam operatur fides per charitatem habitualem. De qua etiam intelligunt illud Joan. 15: *Si quis in me non manserit, utique per gratiam habitualem, mitetur foras sicut palmes, et arescit, quia sine illa non potest facere opus vite, quale est actus charitatis.* Et ad hunc modum alia proferuntur.

4. *Concilium Arausicanum et Patres in eam allegantur.* — Secundo, allegantur canones Concilii Arausicani, nam, in 4 et 6 dicitur voluntatis præparationem et dilectionem Dei fieri in nobis per infusionem Spiritus Sancti, quæ infusionis est eadem cum infusione gratie, et illa particula, *per*, causam efficientem indicat. Additur cap. 25, ubi dicit Concilium dilectionem Dei esse donum Dei: *Quia ipso dedit nobis ut eum diligemus, qui charitatem diffudit in cordibus nostris;* denique inducitur canon 48, quia prima dilectio Dei, vel contritio alicujus meriti est, vel de congruo remissionis peccatorum, vel de condigno ipsius glorie; omnis autem actus meritorius

est a gratia, dicit enim dictum Concilium, canon. 48: *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia præcedit ut fiant;* ergo præcedit ut causa efficientis, nulla enim alia ratio antecessionis cogitari potest. Tertio, allegantur Patres, Augustinus præcipue, dicens, tract. 75 in Joann.: *Quomodo diligimus, ut Spiritum Sanctum accipiamus, quem nisi cupiamus, diligere non valens.* Et libro de Spirit. et litter., cap. 3, 8 et 9, quia dicit non posse nos diligere et implere justitiam, nisi prius sanemur; et in Man., capite vigesimo, dicens: *Amat Deus ut ametur; cum amat, nihil aliud cult quam amari.* Amat autem Deus infundendo gratiam; ergo præcedit in nobis gratia nostrum amorem erga Deum. Unde Gregorius, homil. 30 in Evangel., dixit: *Qui mente integra Deum desiderat, projecto jam habet quem amat, neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum quem diligat non haberet.* Deus autem a justis per gratiam habitualem habetur; ergo ab illa procedit semper similis actus. Denique allegatur D. Thomas multis in locis; tamen, quia in ejus auctoritate hæc sententia præcipue nittitur, in cap. 14 illius mentem expendamus.

5. *Plures rationes.* — *Prima.* — *Secunda.* — *Tertia.* — Alvarez, disp. 66, num. 5. — *Tria exempla.* — Rationes afferuntur plures. Prima sit, quia habitus infusus necessarius est ad efficiendum actum contritionis, dilectionis, etc., ad modum potentie vitalis, sine qua impossibile est actum elici; ergo Deus prius infundit habitum gratie, quam homo actum contritionis efficiat, quia omne agens prius inducit in passum formam per quam debet operari, quam ei operationem tribuat. Secunda, quia impossibile est voluntatem elicere actum supernaturalem sine interno principio sibi inhærente; sed hoc non potest esse nisi habitus infusus; ergo. Tertia, quia si proxima dispositio ad gratiam non esset effective a gratia, non esset meritoria de condigno primæ glorie; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur, quia nullus actus potest esse meritorius de condigno, nisi a gratia habituali eliciatur, quia gratia habitualis est merendi principium, teste D. Thoma, prima parte, quæstione 62, articulo secundo, ad tertium. Minor item probatur, quia alias posset aliquis adulterus justificatus extra sacramentum consequi gloriam sine merito glorie. Hoc autem (ait quidam) est plus quam falsum, quia Concilium Tridenti-